

Onze planeet

Driemaandelijks, mei 2007

Van afvalpreventie tot duurzaam verbruik

Mijn stad spreekt erover

Allen naar het Groot Milieufest!

Op 3 juni 2007 zal de 9de editie van het Groot Milieufest plaatsvinden. Opnieuw een uitstekende gelegenheid om ons niet alleen kostelijk te amuseren maar ook om duizend nieuwe dingen over het milieu te weten te komen en nieuwe manieren te ontdekken, waarop we ons allemaal een beetje meer kunnen engageren om datzelfde milieu wat beter te beschermen. Mis dit kleurrijke evenement in het Jubelpark dus zeker niet!

Het Groot Milieufest is vooral ... een feest! Er staan een heleboel attracties op het programma, zoals leuke spelletjes, grimeersessies, straattheater, muziek... Daarnaast zal elke bezoeker een heleboel smaken uit alle hoeken van de wereld kunnen proberen, met voor elk wat wils, zoals biorestauratie en producten uit eerlijke handel, en dat allemaal tegen democratische prijzen. Kinderen zullen hun hartje op kunnen halen in het animatiedorp en van dichtbij kennis kunnen maken met boerderijdieren. Kortom, 'groene' animatie voor elke leeftijd en overtuiging. En als kers op de taart zijn er aan het einde van de dag drie concerten. Alles is bovendien gratis en was vorig jaar een echt schot in de roos met meer dan twintigduizend bezoekers.

Duurzame ontwikkeling

Aan het Feest dat door Leefmilieu Brussel-BIM wordt georganiseerd op initiatief van de Brusselse Minister voor Leefmilieu, zullen ook dit jaar talrijke verenigingen en institutionele partners deelnemen. Er zullen meer dan vijftig stands zijn, waar u meer te weten kunt komen over allerlei thema's die met leefmilieu verband houden.

Op al uw vragen zult u een antwoord krijgen, ongeacht of ze nu over luchtkwaliteit, het klimaat of het sorteren van afval gaan. Nog honger naar meer? Kom dan zeker ook ontdekken wat we onder de ecologische prestatie van gebouwen, het gebruik van hernieuwbare energie en duurzame ontwikkeling begrijpen en informeer uzelf over compostering, geluidshinder, groene ruimten en mobiliteit. U zult zelfs informatie vinden over ecologische projecten in het buitenland.

In het kader van 'Green Week' zal de stand van de Europese Commissie u laten kennismaken met een aantal milieuvriendelijke nieuwe technologieën en innovaties. Ten slotte komt u op het Feest ook alles te weten over de Energiepremies en kunt u er uw fiets gratis laten merken.

Engageer u

De opwarming van de aarde. De laatste tijd wordt er over haast niets anders meer gesproken. Maar met praten alleen zal het probleem niet worden opgelost. Om er iets aan te doen, moet de hele wereld een inspanning leveren, en niet alleen de politici. U kunt van uw bezoek aan het Feest gebruik maken om u zelf concreet te engageren.

Parc du Cinquantenaire Jubelpark

03/06/2007 > 11h - 20h

CONCERT GRATUIT/GRATIS 18h

3 gratis concerten

Om 18u00, de 'Tambours du Bronx': een absolute must voor liefhebbers van percussie van een adembenemend niveau!

Om 19u30, 'Jaune Toujours': positieve 'vibes', meeslepende ritmes en feestelijke muziek, waarbij stil blijven staan quasi onmogelijk is.

Om 20u30, 'Pierpoljak': met reggae als inspiratiebron, werkt hij al 10 jaar samen met de beste muzikanten uit Jamaica.

Hoe? Door een bezoek te brengen aan het labyrint '100 handelingen voor de planeet' van Leefmilieu Brussel-BIM en u bij het buitengaan concreet voor de camera te engageren.

Daarvoor krijgt u een uitgebreide waaier aan mogelijke gedragswijzigingen aangeboden in verband met de verwarming van of het elektriciteitsverbruik in uw woning, uw voeding, de manier waarop u zich verplaatst, met afval omspringt of zelfs uw tuin onderhoudt. Aan de hand van concrete voorbeelden van dagelijkse handelingen zal u worden duidelijk gemaakt voor welke uitstoot van broeikasgassen ze verantwoordelijk zijn. Aldus weet u, wanneer u voor een concrete gedragswijziging kiest, onmiddellijk welke uitstoot van broeikasgassen u zo vermijdt. Het geheel is zowel voor kinderen als volwassenen bestemd. Dus amuseer u ... en engageer u!

Voor meer informatie:

Het Groot Milieufest, zondag 3 juni, van 11u tot 20u + concerten vanaf 18u, Jubelpark.

Voor meer informatie: 02 775 75 75.

Inhoud

Pagina 2

- Had u uw steak graag met of zonder CO₂?
- Carrefour lokaal!
- Minder water in de tuin gebruiken

Pagina 3

- Leven zonder een tweede wagen? Geen enkel probleem
- Brussel'Air-premie
- Vermijd ozonpieken
- Waarom werknemers auto thuis laten

Pagina 4

- Einde van een lange winterslaap voor de Keyenbempt

Pagina 5

- Maak van uw dak een groene ruimte
- Vlinderatlas : noteer even
- Aarhus.be bekroond

Pagina 6

- Het hoekje van de kinderen
- Hoekje van de leerkracht
- Agenda

IceChallenge.be

Twee paviljoenen met in elk ervan een blok ijs van 1.300 kg. Het ene blok ijs ligt in een paviljoen dat super geïsoleerd is, het andere in een slecht geïsoleerd gebouw. Hoeveel dagen zal elk blok nodig hebben om volledig te smelten? Neem deel aan deze wedstrijd waarmee u tal van prijzen kunt winnen via www.icechallenge.be. Het antwoord komt u te weten op het grote podium van het Groot Milieufest net voor de optredens beginnen.

Carrefour lokaal !

In maart trok een team van Leefmilieu Brussel-BIM naar enkele vestigingen van Carrefour om de aankoop van lokale groenten en fruit te stimuleren. De sympathieke consumenten die door onze stewards werden aangesproken, waren erg geïnteresseerd.

Alexis en Lauredena, beiden studenten communicatie, delen aan de klanten folders en fiches uit over milieuvriendelijkere voeding. Ondertussen lichten ze hen in over de voordelen van het kopen van 'lokale' producten. "De meesten luisteren aandachtig naar wat we te vertellen hebben", leggen ze uit.

Bij de klanten noteren we uiteenlopende meningen: "Ik let sterk op alles wat met het milieu te maken heeft", vertrouwt Janine, 81 jaar, ons toe. "Dat is echt belangrijk op het vlak van elektriciteit, water, verwarming, ... Maar ik beseft niet dat we ook iets op het vlak van onze voeding konden doen. Ik wist niet dat er zoiets bestond als kilometers op ons bord...". Alice, 40 jaar: "Het klopt dat we beter lokale producten kunnen kopen, dat beseft ik maar al te goed. Maar sommige producten uit het buitenland zijn erg verleidelijk. Kijk eens naar deze ananas die er zo lekker uitziet: Hij kost maar 1,5 euro, daar kon ik gewoonweg niet aan weerstaan..." "Jullie informatie is nuttig," antwoordt Charles, 53 jaar, ons, "maar ik denk niet dat ik door in maart geen mandarijnen te kopen, iets aan de opwarming van onze planeet zal veranderen"...

Iedereen is het op dit punt echter niet met hem eens: "Wij letten erg hard op onze aankopen", bevestigen Cécile en Paul, 34 jaar, "We kopen Belgische producten en producten uit eerlijke handel. We vermijden plastic verpakkingen en sorteren ons afval. Alle beetjes helpen immers!" En Karen, 49 jaar, besluit net zoals vele anderen: "Blijf jullie inzetten om de mensen via dit soort van acties op hun verantwoordelijkheid te wijzen. Jullie hebben overschot van gelijk!"

Voor meer informatie:

Vraag naar de gratis kalender 'Seizoensgroenten en -fruit': 02 775 75 75, www.leefmilieubrussel.be.

Minder water in de tuin gebruiken

Binnenkort is het opnieuw zomer en begint u ook uw tuin opnieuw te sproeien. Hieronder vindt u alvast enkele tips om daarbij niet teveel water te gebruiken.

- Sproei, maar niet overdreven: besproei uw gras met mate, minder vaak maar langer. U kunt beter gedurende een langere tijd sproeien, maar met een kleiner debiet.
- Sproei op het juiste moment: luister naar het weerbericht! Het merendeel van de tijd volstaat de regen die er in onze contreien valt. Als u uw tuin toch besproeit, doe dat dan bij voorkeur 's avonds om het verlies door verdamping te vermijden. Zo kunt u voor eenzelfde doeltreffendheid als overdag, tot 50 % water besparen. Sproei ook niet wanneer er een felle wind waait want die veroorzaakt verdamping en uitdroging.
- Zorg voor een regelmatig onderhoud van uw materiaal en installaties: draai kranen volledig toe en ga systematisch op zoek naar lekkende kranen en lekken in buizen en leidingen. Repareer eventuele lekken onmiddellijk.
- Gebruik regenwater: voor het vullen van uw vijver, het reinigen van uw binnenplaats, het wassen van gereedschap of laarzen, het sproeien van groenten, enz., kunt u evengoed regenwater gebruiken, dat u in een regenton of in vat hebt opgevangen.

Door uzelf enkele andere gewoonten bij het tuinieren eigen te maken, kunt u heel wat water besparen, de kwaliteit van uw bodem verbeteren en de uitdroging ervan tegengaan.

Had u uw steak graag met of zonder CO₂?

Wij Belgen eten te veel dierlijke eiwitten. Een vaststelling die nefast is voor het milieu en voor onze gezondheid. Minder vlees eten wordt dan ook sterk aanbevolen. Hoe? Niet moeilijk: door de benodigde eiwitten uit andere lekkere voedingsmiddelen te halen, die bovendien niet alleen veel beter voor de gezondheid zijn, maar ook meer oog hebben voor duurzame ontwikkeling.

Vooraleer het op ons bord terecht komt, heeft een stuk vlees al voor een aanzienlijke uitstoot aan CO₂ (koolstofdioxide) in de atmosfeer gezorgd en een aanzienlijke bijdrage aan het broeikas effect geleverd. Op verzoek van het Franse Agentschap voor Milieu en Energie bestudeerde deskundige Jean-Marc Jancovici de bijdrage van vlees aan de uitstoot van broeikasgassen. Daaruit bleek dat de productie van een kilo kalfsvlees verantwoordelijk is voor de uitstoot van evenveel CO₂ als een wagen die 220 kilometer aflegt! Voor een kilo rundvlees is dat 70 kilometer, voor varkensvlees 30 kilometer. Een deel van deze energie werd gebruikt om het dier te voeden, het te vervoeren en het vlees in te vriezen. Het grootste deel van de gebruikte energie is echter afkomstig van de meststoffen die gebruikt werden om de voor het dier bestemde gewassen te telen. Daarmee is het vlees dat we eten goed voor 50% van de impact die onze voeding heeft op het milieu.

Er zijn alternatieven voor vlees

Gassen

In deze balans is ook een natuurlijk fenomeen opgenomen. Levende dieren stoten immers ook zelf rechtstreeks broeikasgassen uit, wanneer ze voedsel verteren. Zo is in België de uitstoot van methaan voor 95% afkomstig van runderen (95%).

Een ton methaan - het meest krachtige broeikasgas dat er is - heeft een even grote impact op de opwarming van de aarde als 23 ton CO₂ (koolstofdioxide). Daardoor is in België de veeteelt jaarlijks verantwoordelijk voor de uitstoot van het equivalent van 7 miljoen ton CO₂. Bovendien zijn voor de productie van dit vlees ook nog een heleboel andere middelen nodig. Zo zouden we ons bv. met de hoeveelheid water die nodig is om 1 kg rundvlees te produceren, 1 jaar lang dagelijks kunnen douchen. Genoeg stof tot nadenken dus.

Voor meer informatie:

Dossier in verband met de consumptie van vlees van het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie (BODC): www.observ.be

Met de fiche 'voeding en leefmilieu' nr. 5 van Leefmilieu Brussel - BIM kunt u uw ecologische voetafdruk voor uw voeding berekenen: 02/775.75.75, www.leefmilieubrussel.be

De koe en de auto

Volgens een rapport van de FAO (Food and Agricultural Organisation, d.i. de internationale Voedsel- en Landbouworganisatie) van december 2006, is de veeteeltsector wereldwijd verantwoordelijk voor 18 % van alle broeikasgassen, terwijl de transportsector 12 % van de verantwoordelijkheid draagt. FAO raadt daarom aan om minder vlees te eten, ten minste in de Westerse landen, waar er echt sprake is van overdaad. Want terwijl de Nationale Raad voor de Voeding een volwassene aanbeveelt maximum 100 gram vlees per dag te eten, verorbert de gemiddelde Belg 280 g/dag.

Conclusie: Waarom onze consumptie van dierlijke eiwitten niet verminderen door minder vlees te eten? Er bestaan immers tal van eiwitrijke alternatieven en daarmee ook evenveel nieuwe smaken binnen handbereik.

Rijk aan eiwitten en toch geen vlees

Sommige producten die deel uitmaken van onze dagelijkse voeding, bevatten veel eiwitten. In de juiste doses maken ze een aanzienlijke vermindering van onze vleesconsumptie mogelijk. Enkele voorbeelden :

- oliehoudende vruchten (amandelennoten, noten, cashewnoten, hazelnoten, macadamianoten, pijnboompitten, pistachenoten);
- bepaalde granen zoals quinoa;
- peulvruchten (verschillende soorten bonen, kikkererwten, linzen);
- van soja afgeleide producten (tofoe, sojamelk, getextureerde sojaproteïnen);
- granen (tarwe, haver, rijst);
- de eieren van scharrelkippen (toegang tot de open lucht en gewaarborgde ruimte);
- zuivelproducten (melk, kaas, yoghurt).

Quorn is dan weer een voedingsmiddel dat rijk is aan proteïnen en vezels en dat geproduceerd wordt op basis van een microscopische plant die verwant is aan de champignon. Met zijn verschillende bereidingswijzen (gehakt, worsten, natuurblokjes of pita's, ...) past hij bovendien perfect bij elk gerecht en gaat hij wonderwel samen met tal van groenten.

Enkele menu-ideeën :

Gerecht op basis van vlees	Alternatief zonder vlees
Hamburgers	vegetarische hamburgers
Bolognesesaus	tomatensaus met groente en quorn
Gehaktbrood	vegetarisch gehaktbrood met quorn, soja, granen of noten
Quiche Lorraine	quiche met groenten en/of kaas
Ravioli	ravioli met geitenkaas of spinazie
Lasagnes	lasagne met spinazie en geitenkaas, lasagne met aubergines
Warme geitenkaas met spek	warme geitenkaas met bladerdeeg
Wokgerechten met vlees	wokgerecht met tofoe, groenten en cashewnoten

“Leven zonder een tweede wagen? Geen enkel probleem.”

Elke wagen minder zorgt voor een jaarlijkse vermindering van 1,5 ton CO2 in onze atmosfeer. Daarom het initiatief dat de Brusselse ministers voor Leefmilieu en voor Mobiliteit hebben genomen. Met de ‘Brussel’Air’-premie willen ze de Brusselse chauffeurs aanmoedigen om hun wagen voor meer milieuvriendelijke vervoersmiddelen in te ruilen. Dat is ook de keuze die Danièle en Philippe Debruyne maakten.

Sinds 4 maanden hebben jullie geen tweede wagen meer. Wat is tot nu toe jullie ervaring hiermee?

Philippe Debruyne: “In feite is leven zonder een tweede wagen geen enkel probleem. We zijn dan ook erg tevreden. Zo is mijn echtgenote vandaag bijvoorbeeld met de trein naar haar familie in Moeskroen gegaan, omdat ik onze – sinds kort – ‘enige’ wagen nodig had. Vroeger zou ze hiervoor onze tweede wagen genomen hebben, maar de trein nemen, is eigenlijk helemaal niet erg. Het is ook veiliger, financieel interessanter en ongetwijfeld milieuvriendelijker.”

Is de administratieve procedure niet te zwaar?

Philippe Debruyne: “Eerlijk gezegd niet. Om de premie aan te vragen, moet je geen 5.000 pagina’s invullen. Het volstaat om het reglement te volgen, dat overigens vrij eenvoudig is en dat iedereen ook op de website van Leefmilieu Brussel kan vinden. Het enige wat je in feite hoeft te doen, is het aanvraagformulier van de website af te drukken, dit in te vullen en met de post terug te sturen, samen met de gevraagde documenten, zoals het bewijs van de schrapping van je nummerplaat en de factuur die de aankoop van je fiets (of fietsonderdelen) bij een Brusselse fietsenhandelaar bewijst.”

Wat heeft u ertoe aangezet om afscheid te nemen van één van uw wagens?

Philippe Debruyne: “Aangezien we wisten dat we het op professioneel vlak wat kalmer aan zouden gaan doen, hadden we bij onszelf uitgemaakt dat het in dat geval ook vrij logisch was om ons te beperken tot één wagen en dat we van de premie van 400 € die door het Gewest aangeboden werd, zouden gebruik maken. Met dat bedrag en het geld dat de verkoop van onze tweede wagen nog opbracht, kon mijn echtgenote bovendien eindelijk die elektrische fiets kopen, waar ze al zo lang van droomde. Kortom, we vinden die premie echt interessant en gemakkelijk aan te vragen!”

Een beetje meer lichaamsbeweging, een beetje minder vervuiling: afstand doen van uw voertuig kan de oplossing zijn

Waarom werknemers auto thuis laten

Hoe kunnen we de verkeersstroom verminderen, die maakt dat Brussel dichtslibt? Door meer werknemers aan te sporen om niet met de wagen te gaan werken. Dankzij een studie is nu duidelijk welke stimuli hen hiertoe aan kunnen zetten.

Grote ondernemingen met meer dan 200 werknemers in dienst zijn vandaag verplicht om een bedrijfsvervoerplan voor hun werknemers uit te werken. In dit kader voerde de ULB een studie uit bij 200 ondernemingen die een dergelijke mobiliteitsdiagnose maakten. De daarbij verzamelde gegevens vertegenwoordigen meer dan 200.000 mensen, wat iets minder is dan een derde van het totale aantal werknemers dat in Brussel actief is.

52% kiest voor alternatief

In Brussel gebruikt 48 % van de werknemers de wagen om naar hun werk te gaan, waarvan 46 % als chauffeur en slechts 2 % als passagier... Bijna al deze voertuigen rijden dus rond met maar een persoon aan boord. Van de andere vervoersmodi staat de trein voorop, met 32 % gebruikers, gevolgd door de bus, de tram en de metro die door 14 % van de werknemers worden gebruikt. Slechts 5 % van de werknemers komt te voet of met de fiets. En ten slotte maakt 1 % gebruik van collectief vervoer dat door de werkgever zelf georganiseerd wordt (ondernemingsbus). Interessant om weten is dat 15 % van de inwoners van Brussel te voet of met de fiets gaat werken. De infrastructuur voor deze gebruikers mag dus niet verwaarloosd worden. Uit het onderzoek blijkt dat hoe beter een onderneming met het openbaar vervoer bereikbaar is, hoe minder werknemers

afzonderlijk de wagen nemen. Zo komt in zones in de buurt van een station slechts 21 % van de werknemers met de wagen werken (tegen 48 % in totaal). In zones die echter slecht bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, komt 74 % van de werknemers met de wagen werken. De plaats waar een onderneming gevestigd is en haar bereikbaarheid met het openbaar vervoer bepalen dus in sterke mate de keuze van vervoersmiddel van de werknemers.

Daarnaast verhoogt ook een groot aantal parkeerplaatsen en bedrijfswagens het gebruik van de wagen aanzienlijk. Omgekeerd moedigt een (hoge) vergoeding voor het gebruik van het openbaar vervoer het gebruik ervan sterk aan. Stuk voor stuk zijn dit dus elementen die een onderneming in haar vervoersplan op kan nemen.

Werknemers laten ook vaker hun auto thuis als ze werken in een onderneming die hen goed informeert over de alternatieven. En als de bezoekers via bv. het Internet te weten komen hoe ze met het openbaar vervoer tot bij de onderneming kunnen geraken, dan worden ze ook aangespoord om de auto achterwege te laten. Al deze initiatieven verminderen de verkeersdruk in de stad.

Voor meer informatie:

www.leefmilieubrussel.be > Ondernemingen > Bedrijfsvervoerplannen

‘Brussel’Air’-premie

Waarom ook niet profiteren van de ‘Brussel’Air’-premie door voor een milieuvriendelijker vervoersmiddel te opteren? Alternatieven zijn er immers genoeg: het openbaar vervoer, de fiets en ‘carsharing’.

Als u uw nummerplaat inlevert en u uw wagen van de hand doet, krijgt u:

- ofwel een MTB-abonnement (MIVB + De Lijn + TEC + NMBS (in het Brussels Gewest)) van één jaar voor het openbaar vervoer en een Cambio Start*-abonnement van één jaar;
- ofwel een Cambio Start*-abonnement van één jaar en een fietspremie (van maximum 400 euro).

Als u bovenop de schrapping van uw nummerplaat, uw voertuig waarvan de inschrijving van vóór 1997 dateert, door een erkend centrum laat vernietigen, krijgt u:

- ofwel een MTB-abonnement van één jaar voor het openbaar vervoer en een Cambio Start*-abonnement van één jaar, die allebei één keer verlengd kunnen worden;
- ofwel een MTB-abonnement van één jaar voor het openbaar vervoer, een Cambio Start*-abonnement van één jaar en een fietspremie;
- ofwel een Cambio Start*-abonnement van één jaar dat één keer verlengd kan worden en een dubbele fietspremie.

De aanvraag van de premie dient u via de post naar de MIVB te sturen.

Voor meer informatie:

070 / 21 00 25 of www.brusselair-premie.be

Vermijd ozonpieken ...

Hieronder vindt u enkele eenvoudige praktische tips.

- Laat de wagen in de garage staan voor kleine afstanden (minder dan 3 km). Dat zijn immers ook de meest vervuilende trajecten. Besparing: 100 % en niks dan voordelen voor de gezondheid.
- Kies voor alternatieven voor de wagen: het openbaar vervoer, het delen van een wagen, een wagen ‘à la carte’ (cambio) en waarom geen taxi?
- Leer uzelf een ‘ecodrive’-rijstijl aan: dat levert u een brandstofbesparing van 20 à 40 % op.
- Laat de motor niet warmdraaien: gezien de evolutie van de automobieltechnologie is dat volledig overbodig geworden.
- Maak geen misbruik van de airconditioning: wanneer die non-stop op volle toeren draait, maakt hij tot 30 % van uw brandstofverbruik uit.
- Controleer regelmatig de druk van uw banden: goed opgepompt vermijden ze een oververbruik van brandstof (1 % per 0,14 bar ontbrekende druk).
- Overlaad uw voertuig niet: een volgeladen dakrek kan voor een tot 40 % groter brandstofverbruik zorgen.

Voor meer informatie:

‘Ozonpiek, winterse piek’, ‘Zich anders verplaatsen’, ‘Een dag zonder auto’s, een dag met zuivere lucht!’ : 3 folders die door Leefmilieu Brussel – BIM uitgegeven werden en aangevraagd kunnen worden op het nummer 02/775 75 75.

Einde van een lange winterslaap voor de Keyenbempt

Sluit uw ogen en stel uzelf het volgende tafereel voor... Een landschap uit een middeleeuws herdersverhaal. Een moeras dat aan moestuintjes grenst, waar een aantal mannen en vrouwen druk in de weer is. Een oude geplaveide weg langs een beek die het rad van een watermolen aandrijft. Op de achtergrond een bebost gebied met verschillende paadjes die tegen de heuvel opklimmen. Open nu uw ogen: Neen, u droomt niet! U bent wel degelijk in Brussel, op de site van de Keyenbempt.

De Keyenbemptstraat, een onderdeel van de Groene Wandeling rond Brussel, doorkruist deze site als een geplaveide ruggengraat. Een dwarsweg in lavagrind leidt naar het westen van het park, naar het moerasige gedeelte. Daar hebt u van op twee houten vlonders een mooi uitzicht over het moeras en kunt u in de verte zien hoe verschillende mensen druk in de weer zijn met het wieden, schoffelen, planten en onderhouden van hun moestuintje. Tussen de verbouwde percelen ziet u her en der ook kleine hutten opduiken. Met het herstel in zijn oude staat van de site werd er weliswaar wel wat orde op zaken gesteld, maar het spontane aspect blijft hier zonder meer behouden.

Een middeleeuwse site die een grondige opknapbeurt kreeg

Als we het pad langs de houten afrastering verder volgen, komen we uit bij de molen van het Nekkersgat. Die dateert van de zeventiende eeuw, werd in 1977 als beschermd monument geklasseerd en behoort vandaag toe aan de gemeente Ukkel. Parallel met de Keyenbemptstraat loopt de Geleytsbeek die de valei van het nodige water voorziet en door drie nieuwe bruggen overbrugd wordt. Die leiden naar het beboste deel bovenaan de site dat door een nieuwe omheining afgesloten werd. Hier spelen kinderen op een deel dat ontoegankelijk werd geacht. We zijn hier vlakbij een oude neolithische omwalling. Vroeger bood deze strategische plaats een vrij uitzicht op de Sennevallei ten zuiden van Brussel, maar de recente dichte begroeiing belemmert dit nu. Klimop heeft de boomstammen overwoekerd, waardoor ze in hoge groene zuilen veranderden. Andere bomen werden om veiligheidsredenen of ter bescherming van de biodiversiteit geveld. Op die manier kon op bepaalde plaatsen de beschikbare ruimte worden gestructureerd en de bodem gevoed, terwijl insecten, vogels en egels de geveldde bomen als beschutting gebruiken.

Door het bos lopen ook minder afgebakende paden. Bij een bocht uit een enthousiaste wandelaar zijn tevredenheid over het onderhoud van het park en de nieuwe inrichtingen. Ook zijn hond lijkt het daarmee eens te zijn. Een beetje verder lopen enkele joggers langs de beek. Naast het pad merken we een bijenstal op met duizenden bijen. Het pad zelf komt uiteindelijk uit op... de Alsebergsesteenweg?! Ach ja, dat klopt, we bevinden ons hier in het midden van de stad! Dan liever terug naar het midden van de site. Daar duikt in het oostelijke deel, waar zich ook moestuintjes bevinden, plots een met planten overwoekerde bunker op. Het overblijfsel van een oorlog uit een ver verleden? Helemaal niet. Het is gewoon een toevluchtsoord voor vleermuizen, een unieke plek om deze gevleugelde zoogdieren de kans te geven om in alle rust te overwinteren. Eén tip nog: wacht zeker niet tot de winter om al dit moois te komen ontdekken!

Voor meer informatie:

De site is vrij toegankelijk en bevindt zich in Ukkel, tussen de Keyenbemptstraat, de Vervloetstraat, de Drogenbossteenweg en de Alsebergsesteenweg. Met de bus: 41, 98. Met de tram: 52, 91.

Close-up van een geslaagde renovatie

De site van de Keyenbempt leek gedoemd te verdwijnen om plaats te maken voor de aanleg van het zuidelijke deel van de Brusselse Ring. Toen van dit project werd afgestapt, kon de site beschermd worden tegen elke vorm van verstedelijking. Deze groene ruimte, met een hoge ecologische en landschappelijke waarde, onderging zopas een volledige renovatie zonder daarbij iets van zijn ziel of charme verloren te hebben...

De renovatiewerken die in augustus 2006 van start gingen, zijn in hun eindfase beland. In de loop der jaren waren de 10 hectare van de site geleidelijk aan veranderd in een grote vuilnisbelt. Een groot deel van het werk bestond erin de site te saneren en het afval te verwijderen. Daarnaast werden er in het beboste deel uit veiligheidsoverwegingen of omwille van ecologische redenen ook een honderdtal bomen geveld. Daarbij was het de bedoeling om de oneerlijke concurrentie van oververtegenwoordigde soorten af te remmen. Eveneens om de biodiversiteit te versterken, werd het moerasgedeelte uitgebreid en werden bijkomende vijvers uitgegraven. Om enige structuur te brengen in de percelen met moestuintjes, werden hagen aangeplant. De moestuintjes zelf vervullen een belangrijke sociale functie. Zo treffen we er mensen van alle culturen aan die gezellig met elkaar keuvelen. Maar ook met wandelaars wordt er een babbeltje gemaakt. De groenten en fruit die er worden geteeld, vormen een niet te verwaarlozen voedingsbron voor degenen die ze oogsten.

De bestaande wegen werden verbreed en hun directe omgeving vrijgemaakt. Zo kan elke bezoeker goed zien dat de site begaanbaar en onderhouden is. Maar de natuur blijft hier heer en meester. Naast de veelgebruikte paden, blijven ook het bos en de gemaakte weiden toegankelijk voor recreatiedoeleinden. Daarbij werd ook aan de fietsers en de personen met een beperkte mobiliteit gedacht door de aanleg van nieuwe, gemakkelijk toegankelijke paden. Ter aanvulling van het decor van dit geslaagde project werd ten slotte ook op een discrete manier voor nieuw meubilair gezorgd.

De nieuwe omheining in hout die vervaardigd werd met takken die ter plaatse gesnoeid werden

Maak van uw dak een groene ruimte

In Brussel zijn de meeste oppervlakken verhard. Als het regent, vloeit het water snel naar de riolen. Bij onweer kunnen die de immense toevloed vaak met moeite slikken. Door een groendak aan te leggen, kunt u hier iets aan helpen doen. Bovendien creëert u zo nieuwe groene ruimten, of zelfs een extra tuin. Bovendien biedt het Brussels Gewest ook premies aan voor de aanleg ervan.

Om 'groen' te worden, dient een dak niet alleen met vegetatie, maar ook met een aantal onderlagen bedekt te worden. Die zijn nodig voor een goede ontwikkeling van de aangeplante vegetatie. Voor de aanleg van een groendak zijn lichte hellende of platte daken het meest geschikt. De daarbij gebruikte planten zullen gekozen worden in functie van het aantal uren zon dat het oppervlak in kwestie krijgt. De aanleg van een groen dak biedt ook tal van voordelen.

Zo zorgen dergelijke daken bijvoorbeeld voor een betere regeling van de temperatuur in huis: In de zomer kan de temperatuur op een dak bedekt met asfalt al snel tot 80°C oplopen. Met een groendak zal die temperatuur tot maximum 50°C op kunnen lopen. Daarnaast zal het groendak ook voor een betere geluidsisolatie en een betere luchtkwaliteit zorgen. De planten van het dak filteren en houden namelijk een deel van de rondzwevende stofdeeltjes en micropartikels vast.

Goed beschermd

Een groendak gaat bovendien ook langer mee, omdat de waterdichte laag ervan beter beschermd wordt tegen slechte weersomstandigheden (hagelbuien, temperatuurschommelingen) en de impact van UV-stralen.

Deze daken fungeren verder ook als buffer, wanneer de hemelssluis opengedraaid worden: het regenwater wordt namelijk langer vastgehouden door de verschillende lagen van het groendak, waarbij een deel van het water opnieuw verdampt en een ander deel langzaam wegloopt via de watergoot. Resultaat: minder water in de riolen en collectoren die op dit ogenblik vaak verzadigd geraken.

Ten slotte zorgen groendaken ook voor een terugkeer van de natuur naar de stad en bieden ze de fauna in de stad ook nieuwe vormen van beschutting: vogels, vlinders, bijen, enz.

Er bestaan twee soorten van groendaken. Het 'extensieve' dak (of 'begroeide' dak) dat uit lage, traaggroeiende vegetatie bestaat. Deze vegetatie zorgt voor een bijkomend gewicht van 40 à 120 kg/m², maar kan niet worden betreden als recreatieruimte. Dit soort van groendak vraagt echter ook niet meer onderhoud dan een normaal dak.

De tweede soort, het 'intensieve' groendak, is een echte daktuin. Zo kan je er grassen, struiken, heesters en zelfs bomen op planten. Deze daken zijn echter zwaarder en vragen om een aanpassing van de draagstructuur. Een intensief dak zorgt namelijk voor een meergewicht van 250 à 600 kg/m² en vraagt evenveel onderhoud als een tuin. Daar heb je dan wel het plezier van een 'bijkomende' tuin voor in de plaats!

Vergunning

Het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening bepaalt dat alle verbouwingswerken aan een woning, ook al veranderen ze niets aan het volume van het gebouw in kwestie, onderworpen zijn aan een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning. Dat geldt dus ook voor de aanleg van groendaken. Neem daarom contact op met de stedenbouwkundige dienst van uw gemeente om te weten te komen, welke stappen u eventueel dient te ondernemen.

Vetplanten, aromatische gewassen, kruid- en grasachtige planten... zijn ideale planten voor een groen dak.

Voor meer informatie:

Brussels Energie Agentschap (ABEA) / Stadswinkel, Informatieloket: Sint-Gorikshallen, Sint-Gorikspl.1, 1000 Brussel, open van dinsdag tot vrijdag, van 10u00 tot 18u00 en op zaterdag van 14u00 tot 17u00. Tel.: 02 512 86 19 en 02 219 40 60, www.curbain.be

Een energiepemie

Door de toekenning van premies moedigt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de inwoners van de hoofdstad aan om het dak van hun woning in een groendak te veranderen. Zo wordt er u een premie van 7,5€/m² aangeboden voor de aanleg van een extensief groendak en een premie van 15 €/m² voor de aanleg van een intensief groendak. Daarnaast bieden bepaalde gemeenten ook subsidies aan. Voor meer informatie kunt u terecht op www.leefmilieubrussel.be of 02 775 75 75 en bij uw gemeentebestuur.

Verplicht voor niet toegankelijke daken van meer dan 100 m²

In 2006 werd een nieuwe Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening voor het Brussels Gewest goedgekeurd. Die legt eigenaars op om hun niet toegankelijke platte daken (daken van een onderneming of een collectief gebouw, enz.) van meer dan 100 m² in een groendak te veranderen. Geldt die regeling ook voor u? Vraag het aan uw gemeentebestuur.

De vlinderatlas : noteer even

Op verzoek van Leefmilieu Brussel-BIM lanceert het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) een oproep om mee de dagvlinders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te observeren. Vlinders behoren tot de meest gewaardeerde en gerespecteerde insectensoorten. De citroenvlinder, het icarusblauwtje, de koninginnenpage en de kleine schildpad, het zijn maar enkele van de 20 soorten die we in het Gewest aantreffen. Drie van deze vlindersoorten dreigen hier echter te verdwijnen...

Dat is ook ongeveer alles wat we weten. Daar willen we echter iets aan veranderen om tegen 2009 voor Brussel een heuse 'vlinderatlas' uit te kunnen brengen. Iedereen kan er een bijdrage aan leveren: het enige wat u hoeft te doen, is elke vlinderwaarneming in een formulier te noteren, dat u via onze website kunt downloaden. Als het 'Butterfly Effect' voor een sneeuwbaaleffect kan zorgen, dan kan er geen twijfel over bestaan dat het eindresultaat ... ook een echt knaffect zal hebben!

De Dagpauwoog is vaak te vinden op de vlinderstruik (Buddleja)

Aarhus.be bekroond

De Belgische portaalsite www.aarhus.be werd onlangs door de Economische Commissie voor Europa bij de Verenigde Naties bekroond met de 'Best National Node (2007) of the Aarhus Clearinghouse Mechanism'-prijs.

Het Verdrag van Aarhus, dat sinds april 2003 in België van kracht is, is een pijler van de milieudemocratie. Volgens dit verdrag heeft elke burger inspraakrecht in milieuaangelegenheden. Concreet betekent dit dat iedereen toegang moet krijgen tot alle informatie in verband met milieu waar de overheid over beschikt, dat iedereen deel moet kunnen nemen aan het besluitvormingsproces en dat iedereen ook gemakkelijk gerechtelijke stappen moet kunnen ondernemen, bijvoorbeeld bij niet-naleving van de milieuwetgeving.

De portaalsite www.aarhus.be is het resultaat van een samenwerking tussen de drie Gewesten en de Federale staat en licht het verdrag en de rechten die eruit voortvloeien voor de inwoners van België toe. De Belgische portaalsite wordt daarbij geprezen vanwege de helderheid van zijn design en de toegankelijkheid van de informatie die erop aangeboden wordt. Ze wordt daarnaast ook aangehaald als voorbeeld voor andere landen.

Milieueducatieprojecten voor uw school

Het schooljaar 2007-2008 komt steeds dichterbij. Waarom niet van onze expertise profiteren om het thema 'leefmilieu' in uw programma op te nemen? Reserveer daarom nu al de projecten die u interesseren en die we u gratis aanbieden. Inschrijven kan tot 15 juni 2007.

Voor het basisonderwijs

Een honderdtal klassen zullen, met de steun van een vereniging, een project kunnen uitwerken rond één van de volgende 4 thema's: papier, water, geluid en energie. Deze milieuthema's zullen verder worden uitgespit via een identieke werkmethode. Hierbij wordt de leerlingen de kans gegeven om zich vanuit hun belevenissen en ervaringen voor onze planeet te engageren. Op basis hiervan zullen ze vervolgens een project opbouwen, dat zij echt als hun project zullen gaan beschouwen. De vereniging zal daarbij voor 3 à 4 animaties zorgen, zal u helpen om alles in goede banen te leiden en zal u ook de nodige hulpmiddelen bezorgen om de verschillende fasen van het project tot een goed einde te brengen met als ultieme doel een duurzame verbetering van het milieu in de klas en de school.

Voor het secundair onderwijs

Om het milieuthema in het programma voor het secundair en het hoger onderwijs te integreren, worden u vier hulpmiddelen aangeboden, die aan de leeftijd en de 'taal' van het beoogde doelpubliek aangepast zijn:

- de DVD van de film van Al Gore 'An inconvenient truth' over de verandering van ons klimaat
- een animatie over de ecologische voetafdruk
- een cyclus van drie animaties over het thema water
- de deelname aan een Europees project over energie

Voor meer informatie :

Green Belgium, Kris Van Ingelghem, 02/209 16 61, kris@nme-link.be.
Om folders met een voorstelling van de projecten aan te vragen: 02 775 75 75, www.leefmilieubrussel.be

Agenda

De 'Knowhowbeurs'

Een concrete ervaring om materialen, technieken en manieren te ontdekken, waarmee of waarop we de voorwerpen die we dagelijks gebruiken, kunnen gebruiken en repareren. Een burgerinitiatief rond het hergebruik van ons eigen afval en de verschillende manieren waarop we een praktische en positieve bijdrage kunnen leveren aan onze eigen impact op het milieu. Zonder dat het iets kost. Afspraak op 16 juni 2007, van 11u tot 18u, op het Muntplein. In een gezellige en feestelijke sfeer op een volledig gratis locatie, waar iedereen met verschillende materialen aan de slag kan gaan, creatief zijn, knutselen, recycleren,... en zijn eigen creaties mee naar huis mag nemen.

Om u in te schrijven of voor meer informatie surft u naar www.foiresavoirfaire.org

Een duurzame woning in Brussel

Een informatiecyclus, u aangeboden door de Stadswinkel, in samenwerking met Leefmilieu Brussel - BIM.

Voorbeelden van enkele lezingen (in het Nederlands):

Hoe maak je van je dak een groendak : 23 mei (12u15 - 13u45)

Doordacht duurzaam renoveren: 14 juni (19u30 - 21u)

Voor meer informatie: de Stadswinkel, www.curbain.be of 02/227.45.52.

Het gebruik van duurzame energie bij u thuis

Welke duurzame energiesystemen zijn er en hoe werken ze? Kunnen we die ook bij ons thuis installeren? Hoe en tegen welke prijs? Een expert van APERE, de vereniging die zich inzet voor de promotie van duurzame energie, zal al deze vragen en nog een heleboel andere binnenkort in uw gemeente komen beantwoorden:

Sint-Pieters-Woluwe: 29 mei

Ukkel: 31 mei

Sint-Agatha-Berchem: 4 juni

Koekelberg: 18 juni

Inschrijven kan bij uw gemeente of via APERE (bruinfo@apere.org of 02 / 218 78 99).

Yann Arthus-Bertrand in het Warandepark

Gratis tentoonstelling 'De aarde vanuit de hemel', Warandepark (aan de kant van het Koninklijk Paleis), tot 27 juni 2007, open 24 uur per dag, gratis toegang.
Gratis pedagogische bezoeken voor scholen en, op sommige zondagen, ook voor families

Info : Arkadia op 02 537 67 77 of info@asbl-arkadia.be
www.leefmilieubrussel.be, www.yannarthusbertrand.org

Het hoekje van de kinderen

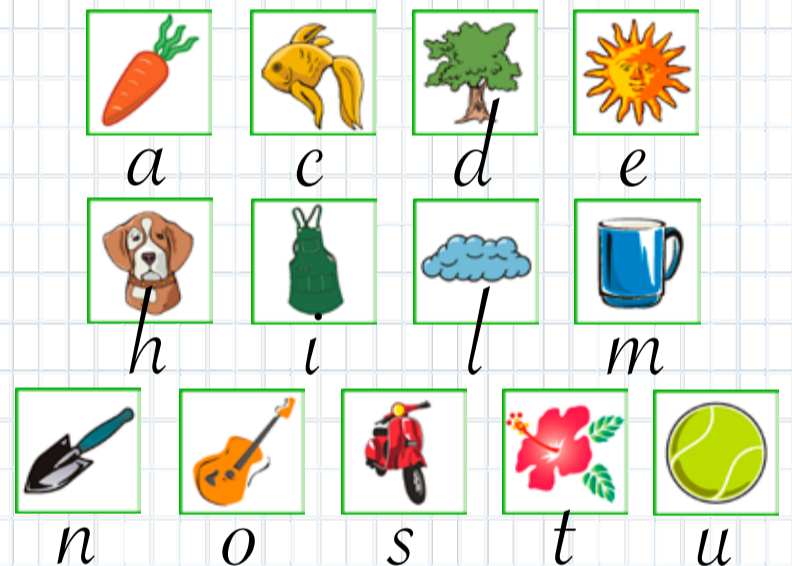
Vertrek voor een reis rond de wereld

De aarde vanuit de lucht bekijken, zegt je dat iets? Kom dan zeker naar de tentoonstelling 'De aarde vanuit de hemel' in het Warandepark. Door het 'lettercode'-spelletje hieronder te spelen, kan je bovendien de drie pijlers ontdekken, waarop de duurzame toekomst van onze planeet berust.

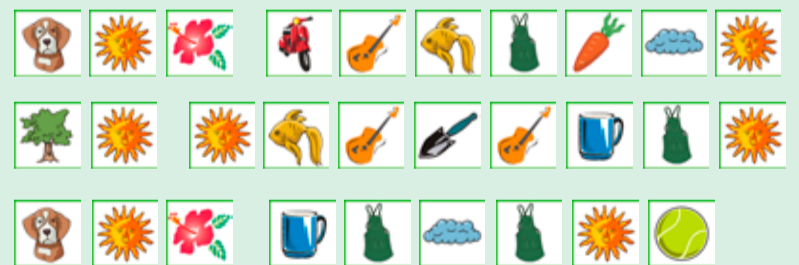
Wat is onze planeet toch mooi! Dat is ook wat fotograaf Yann Arthus-Bertrand je laat zien. Hij overvloog onze aarde en fotografeerde ze vanuit de hoogte. Ijsbergen, regenwouden, atollen, uitgestrekte velden,... het zijn maar enkele voorbeelden van de immense schoonheid van het natuurlijke erfgoed. Maar bij zijn vele reizen zag hij ook welke onherroepelijke schade de mens soms heeft aangericht.

Bij het bezoek aan deze tentoonstelling zal je merken hoe de aarde zich via haar verschillende gezichten tot jou richt en zegt: "Ik ben kostbaar en breekbaar. Zorg voor mij".

Door het 'lettercode'-spel hieronder te spelen, zal je de drie basispijlers ontdekken, waarop de duurzame toekomst van onze planeet berust. Opdat de wereld van vandaag zich verder zou kunnen ontwikkelen maar tegelijkertijd de behoeften van toekomstige generaties veilig zou stellen, moeten we met drie factoren rekening houden. Welke?

De drie basispijlers zijn :

Korte verklarende woordenlijst :

- **Atol**: koraalrif dat we in warme zeeën kunnen aantreffen en dat een lagune omringt die in verbinding staat met de zee.
- **Natuurlijk erfgoed**: dat zijn alle natuurlijke rijkdommen die we op onze planeet aantreffen. Ze behoren aan niemand in het bijzonder toe, maar worden als het eigendom van iedereen beschouwd.
- **Navorsing**: onderzoek, aandachtige observatie.
- **Onherroepelijk**: onherstelbaar.
- **Duurzame ontwikkeling**: van lange duur, met het oog op de toekomst.